

Fattige arbejdstagere i Den Europæiske Union

Informationsblad

»Kvalitet i arbejdet er vigtig i forhold til social integration og regional samhørighed. Høj risiko for arbejdsløshed, social udstødelse og fattigdom går hånd i hånd med dårlig uddannelse og dårligt betalte job, som er midlertidige og ikke kræver veluddannet arbejdskraft.«

Meddelelse fra Europa-Kommissionen — Forbedring af kvaliteten i arbejdet (KOM(2003) 728)

HVAD er baggrunden?

En af de vigtigste målsætninger i EU's Lissabon-strategi i 2000 var at sikre flere og bedre job. Der blev fastsat specifikke mål for beskæftigelsesniveauet i EU som helhed (70 %) og for de forskellige kategorier af kvindelige arbejdstagere (over 60 %) og ældre arbejdstagere (50 %). Social udstødelse og fattigdom var også en vigtig del af strategien, der indeholdt en vision om et konkurrencedygtigt Europa med social samhørighed og økonomisk vækst.

Beskæftigelse hævdes ofte at være den bedste beskyttelse mod fattigdom. Ifølge data på EU-plan lever 17 % af de selvstændige erhvervsdrivende og 6 % af lønmodtagerne under fattigdomstærsklen (tærskelværdi defineret som de, der tjener under 60 % af medianækvivalensindkomsten). Fattige arbejdstagere defineres som arbejdstagere, der lever i en husstand, hvor mindst én person arbejder, og hvor indkomsten (inkl. sociale overførselsindkomster og efter skat) stadig ligger under fattigdomstærsklen.

HVORFOR denne undersøgelse?

Problemet med fattige arbejdstagere bliver mere og mere akut, idet der gennemsnitligt er flere fattige arbejdstagere i de nye medlemsstater. Det er et udfordrende og komplekst problem for de europæiske samfund, idet det enten kan opstå som følge af forhold knyttet til enkeltpersoner eller som følge af den husstandsmæssige situation. De vigtigste faktorer for enkeltpersoner er arbejde og kvalifikationer. Afgørende faktorer for husstanden er indkomst og husstandens størrelse.

Formålet med instituttets projekt var at bestemme, hvor udbredt fænomenet er, og hvad der karakteriserer fattige arbejdstagere, samt at fastlægge en politik, der sigter mod at reducere udbredelsen heraf. Institutet undersøgte også forbindelsen mellem beskæftigelse og socialsikringspolitikken.

HVAD er resultaterne?

Hvem er de fattige arbejdstagere?

- Arbejdstagere, der lever under fattigdomstærsklen som følge af, at deres egne indtægter er utilstrækkelige. Arbejdstagere, der lever under fattigdomstærsklen, fordi deres egne lønninger ikke er tilstrækkelige til at løfte hele husstanden ud af fattigdommen. I så fald kan fattigdommen forklares på baggrund af den husstandsmæssige situation.
- Det bliver stadig vanskeligere for enkeltindivider, der er »kommet ud på et sidespor« — navnlig de lavtuddannede — at få et solidt fodfæste på et arbejdsmarked, der kræver konstant ajourføring af kvalifikationer.

Fattige lønmodtagere

- 6 % af de erhvervsaktive i EU (ca. 7,8 mio.) levede under fattigdomstærsklen i 1999.
- Fattigdommen er højere blandt arbejdstagere i de sydlige lande (7-10 %) end EU-gennemsnittet. Dette er også tilfældet i Frankrig, Luxembourg og Det Forenede Kongerige. Fattigdom er mindre udbredt blandt arbejdstagere i de nordiske lande og i Østrig, Belgien og Irland (3,4 %) end EU-gennemsnittet.

Fattige selvstændige erhvervsdrivende

- 14 % af de selvstændige erhvervsdrivende i EU levede under fattigdomstærsklen i 1999 (3,1 mio.). De laveste tal findes i Belgien, Irland, Luxembourg, Det Forenede Kongerige og navnlig Tyskland (kun 5 %).
- De højeste tal findes i Østrig, Frankrig, Grækenland, Portugal og Sverige.

Arbejdsløse fattige

- Personer, der er uden arbejde, og som søger job, er medtaget i kategorien af fattige aktive arbejdstagere.
- 39 % af de erhvervsaktive i EU levede under fattigdomstærsklen i 1999 (6,3 mio.)
- I Belgien, Frankrig, Tyskland, Grækenland og Portugal lever mellem 30 og 40 % af de arbejdsløse under fattigdomstærsklen.
- Over 40 % af de arbejdsløse lever under fattigdomstærsklen i Italien, Luxembourg, Spanien, Det Forenede Kongerige og navnlig Irland, hvor over 50 % af denne gruppe lever under fattigdomstærsklen.

Medvirkende faktorer

- Lavtlønnede har større risiko for at havne under fattigdomstærsklen. Procenttallet for lave lønninger ligger mellem 12,6 og 15,8 % i EU. 75 % af de lavtlønnede er kvinder. De fleste lavtlønnede er også lavtuddannede.
- Den vigtigste årsag til »fattige arbejdstagere« (75 % af alle tilfælde) er den husstandsmæssige situation. »Lette« husstande (med få personer og/eller lidt arbejde) er særlig udsatte. I lyset af de nuværende tendenser, der udvikler sig i retning af mindre husstande, vil denne gruppe sandsynligvis vokse.
- Eneforsørgere i husstande er mere udsatte for fattigdom, selv om eneforsørgeren arbejder.
- Fattige arbejdstagere kan være et incitament til immigration. Mange indvandrede vil imidlertid sandsynligvis forblive i kategorien fattige arbejdstagere i modtagerlandet.

Incitamerter, der skal »gøre det attraktivt at arbejde«

- Flere lande har udarbejdet særlige skattepolitikker, som sigter mod at løse problemet med arbejdsløshed og »fattigdomsfælder«.
- De incitamerter, der skal »gøre det attraktivt at arbejde«, kan opdeles i to brede kategorier: reduktion af beskatning af lavtlønnede samt indførelse af skatte kreditter. Disse foranstaltninger skal øge nettoindtjeningen og fremme reintegreringen på arbejdsmarkedet.
- Eksempler fra Frankrig og Det Forenede Kongerige viser, at skatte kreditter ingen større indflydelse har på beskæftigelsesgraden.

Tiltag på velfærdsområdet

- Det er vanskeligt at vurdere, hvordan ordninger med supplerende indtægter indvirker på husstandens indkomst på grund af de mange forskellige kombinationsmuligheder med hensyn til beskæftigelsesstatus og sammensætning.
- Sådanne ordninger er fortsat forbundet med obligatoriske aktiveringsprogrammer.
- Sociale sikringsordninger varierer mellem landene med hensyn til niveau, dækning og tildelingskriterier.

HVAD nu?

Resultaterne viser, at der reelt set eksisterer én gruppe, der kan betegnes som fattige arbejdstagere (selv om den af natur er uhomogen). De tilgængelige oplysninger er imidlertid begrænsede. Problemet med fattige arbejdstagere er vanskeligt at løse med en enkelt strategi. Det er nødvendigt med en detaljeret undersøgelse af de karakteristiske træk ved fattige arbejdstagere (husstande og enkeltpersoner).

Arbejdskvalitet og beskæftigelse er fortsat centrale faktorer. En løsning på, hvordan man kan reducere og helt afskaffe fænomenet fattige arbejdstagere, kan være at udarbejde bredspektrede foranstaltninger, som ikke bare fokuserer på de fattige husstandes indkomst og jobkvalitet, men som også tager hensyn til udviklingen af de individuelle aktiver og husstandens behov.

Deltagelsen af alle sociale aktører, herunder det civile samfund, arbejdsmarkedsparter og politikere, er ifølge den europæiske beskæftigelsesstrategi og den åbne koordineringsmetode i forbindelse med social udstødelse en af de vigtigste målsætninger og forudsætninger.

Yderligere oplysninger:

John Hurley på joh@eurofound.eu.int
<http://www.eurofound.eu.int/working/employment/workingpoor/>

Working poor in the European Union
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0467.htm>

Instituttets arbejde med beslægtede spørgsmål
Den tredje europæiske arbejdsmiljøundersøgelse 2000
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0121.htm>

Working conditions in the acceding and candidate countries
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0306.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0375.htm> (informationsblad)

Working conditions surveys
<http://www.eurofound.eu.int/working/surveys/>

Quality of life in the European Union
http://www.eurofound.eu.int/living/qual_life/

Perceptions of living conditions in an enlarged Europe
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03113.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03114.htm> (resumé)

Low income and deprivation in an enlarged Europe
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03105.htm> (rapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0434.htm> (sammendrag)

Interactions between the labour market and social protection
 (seminarrapport)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0343.htm>

Integrated approaches to active welfare and employment policies
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0204.htm>